

Riigi teaduspreemia laureaat professor Ain-Elmar Kaasik

Väino Sinisalu – peatoimetaja

Tartu Ülikooli nõukogu esitas 2003. a pikaajalise tulemusliku teadus- ja arendustöö preemia laureaadiks akadeemik, *professor emeritus* Ain-Elmar Kaasiku.

Professor A.-E. Kaasik alustas teadustööd juba arstiteaduskonna üliõpilasena. Ta töötas II kursuse üliõpilasena 1958. a poliomüeliidiepidemia ajal neurointensiivravi osakonnas ja üldistas tol ajal rakendatud neuroprotektiivse aminosüünrivi kogemused oma esimestes teadustöödes.

Edasi on prof A.-E. Kaasiku teadustöö kulgenud kahes põhisuunas. Teaduslikult oluliseks ja uudseks suunaks aastatel 1964–1990 oli peaaegu ainevahetuse ning vereringe muutuste uurimine ägedate ajukahjustuste korral. Sel teemal avaldati hulgaliselt nii eksperimentaalseid kui kliinilis-eksperimentaalse suunitlusega teadustöid. Ilmnes, et raske ajukahjustuse korral väheneb järsult peaaegu hapnikutarbimus ka normaalse ajuverevoolu korral. Aastatel 1967–1968 töötas prof A.-E. Kaasik Lundi Ülikooli prof Bo K. Siesjö juhitud aju uurimise laboratooriumis, kus ta koos Rootsi kolleegidega töötas välja originaalse katsemudeli labiilsete energeetiliste nukleotiidide määramiseks *in vivo*. Esimesena maailmas rakendati seda selgitamaks asfüksia ja tsirkulaarse hüpoksia toimet aju energeetilisele ainevahetusele. Need teadmised on olnud olulised peaaegu raskete ägedate kahjustuste patogeneetiliste mehhanismide (ajuturse, koljusisese rõhu tõus) mõistmisel ning adekvaatsete ravistrateegiate kujundamisel.

Nende uurimuste tulemustele viidati toleaeegses teaduskirjanduses sageli ja 1982. a Nõukogude Eesti Tervishoius avaldatud artikli põhjal oli A.-E. Kaasik ajavahemikul 1976–1980 enim tsiteeritud eesti arstiteadlane.

Ain-Elmar Kaasik

Hiljem jätkas prof A.-E. Kaasik koos kolleegidega selleteemalisi kliinilis-biokeemilisi uuringuid Tartus. Nende uuringute põhjal valmis 1970ndail Tartus 4 doktori- ja hulk kandidaadiväitekirju. Ka hiljem on prof Kaasiku juhendamisel Tartus sellealaseid uurimusi jätkatud. Kui 1992. a toimus Eesti teaduse rahvusvaheline hindamine, sai prof A.-E. Kaasiku juhitud uurimisprojekt aju lokaalse kahjustuse arengu mehhanismidest kõrge hinnangu.

Teiseks oluliseks uurimisvaldkonnaks on prof A.-E. Kaasikul olnud närvihaiguste levik, nende riskitegurid ja kliinilise kulu iseärasused ning krooniliste närvihaigustega inimeste elukvaliteet. Nendes uurimustes on rakendatud kliinilise

epidemioloogia, biostatistika ja ka sotsioloogilisi uurimismeetodeid. Nendel teemadel on prof A.-E. Kaasik koos kolleegidega publitseerinud 17 artiklit rahvusvahelistes eelretsenseerimisega ajakirjades. Need uurimisvaldkonnad on olnud osa kahest rahvusvahelisest projektist, kus käsitleti ajuinsuldi ja polüskleroosi ravi, diagnostikat ja rehabilitatsiooni.

Kokku on prof Kaasikult ilmunud 441 teaduslikku publikatsiooni, neist 200 täismahulist artiklit, 10 monograafiat, õpikut või peatükki monograafias.

Eesti Teaduste Akadeemia liige on prof A.-E. Kaasik 1993. a. Ta on Ameerika Neuroloogiaakadeemia, Euroopa Teaduste ja Kunstide Akadeemia, Poola Arstiteaduse Akadeemia ning Briti Kuningliku Meditsiiniseitsi liige. Ta on valitud Uppsala Ülikooli audoktoriks, Skandinaavia Neurokirurgide Ühingu korrespondentliikmeks ning paljude erialaselt side liikmeks üle maailma.

Ta on külalisprofessorina loengutega esinenud Pennsylvania, Uppsala, Helsingi, Kopenhaageni ja Kuopio ülikoolis.

Tartu Ülikooli professor on Ain-Elmar Kaasik 1975. aastast ning aastatel 1984–1996 oli ta TÜ närvikliiniku juhataja. Tema juhendamisel on valminud kümned kandidaadi- ja doktori-väitekirjad.

Prof Ain-Elmar Kaasik on olnud enamiku praegu töötavate Eesti arstide õpetaja, üliõpilaste ja kolleegide poolt kõrgelt hinnatud lektor.

Arstina on prof A.-E. Kaasik tunnustatud ekspert nii neuroloogia kui neurokirurgia alal. Ta on teinud üle 3000 neurokirurgilise operatsiooni. Eriti võib esile tõsta tema osa Parkinsoni tõve kirurgiliste ravimeetodite arendamisel.

Prof Kaasik on rohkesti täitnud administratiivseid ja organisatoorseid kohustusi: ta on olnud arsiteaduskonna prodekaan ja dekaan, Eesti Teadusfondi nõukogu liige, Eesti Teadusnõukogu liige. Aastast 1994 on ta Vabariigi Presidendi akadeemilise nõukogu liige ja praegu kuulub Eesti Geenivaramu nõukogusse. Teda autasustati 1998. a Valgetähe III klassi teenetemärgiga.

Võttes arvesse pikaagest teaduslikku ja praktilist tegevust arstina, teadlasena ja teadusorganisatorina ning tema olulist panust Eesti kliinilise ja eksperimentaalse neuroloogia arendamisel, samuti Eesti teaduspoliitika kujundamisel, anti talle 2003. a riigi teaduspreemia.

Eesti Arsti toimetus omalt poolt tahab esile tõsta prof A.-E. Kaasiku kui toimetuskolleegiumi liikme ja viljaka autori tänuväärset osa meie ajakirja arendamisel.